Prof. zw. dr hab. Grzegorz Piwnicki
Uniwersytet Gdański
Instytut Politologii
e-mail grzegorzpiwnicki@wp.pl

R e c e n z j a

rozprawy doktorskiej mgr Partycji Jarząbek-Krysiak

pt. *Grupy rekonstrukcji historycznych jako podmiot aktywności politycznej*

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

Olsztyn (ss. 267)

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska dotyczy problematyki działalności grup rekonstrukcji historycznych, jako podmiotu aktywności politycznej w środowiskach regionalnych. Wpisuje się w badania prowadzone w obszarze nauk społecznych i dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Jest to aktualnie doniosły problem aktywności lokalnych społeczeństw. Wiąże się z powodem do dumy, symbolem honoru, wierności, oddania sprawie, a przede wszystkim patriotyzmu polskiego.

Z tego punktu widzenia działalność tych stowarzyszeń jest bardzo ważna i cenna dla kultury narodowej.

To ważny problem, ponieważ obecnie zauważa się w naszym kraju kryzys postaw patriotycznych. Patriotyzm podobnie jak i inne zjawiska społeczne, jest rzeczywistością dynamiczną zmieniającą się w czasie i przestrzeni historycznej. Rodzą się pytania o kształt współczesnego patriotyzmu, jego treści i warunków urzeczywistniania. Dziś wychowanie

oraz związane z tym wartości nie tylko przechodzą kryzys, ale są często ośmieszane. Lansuje się odniesienia do społeczeństwa globalnego lub lokalnego, idzie o kosmopolityzm czy źle rozumiany regionalizm, z myleniem pojęć i ich stosowania w rzeczywistości społecznej.

Zagrożeniem dla patriotyzmu jest ideologia globalizacji. Problem integracji jest zjawiskiem pozytywnym w samym sobie. Jednak, gdy ta tendencja przybiera postać uniformizmu to może prowadzić do niszczenia kultury narodowej. Źle rozumiana globalizacja może być też zagrożeniem dla dziedzictwa kulturowego narodu. Podstawową wartością kultury narodowej zawsze był honor, który miał wymiar osobisty i narodowy.

Trwanie w kulturze określonego narodu, przestrzeganie jej reguł i zasad, kształtuje u ludzi swoisty styl myślenia poczucie piękna i dobra. W ten sposób kultura narodowa tworzy więź narodową i rację stanu. Mobilizuje ludzi do współtworzenia społeczeństwa obywatelskiego. Kultura narodowa jest kwintesencją narodu. Odejście od niej powoduje zanik więzi społecznych.

Kształtowanie postaw patriotycznych służy identyfikacji kultury narodowej. Wpływa na powstawanie więzi z krajem ojczystym, poczucia dumy z bycia Polakiem. Przygotowuje młodą część społeczeństwa do pełnienia ról prospołecznych. Tworzy wartości uniwersalne wykluczające narodowy nacjonalizm. Patriotyzm należy budować systematycznie poprzez różne formy, jedną z najważniejszych są grupy rekonstrukcji historycznych.

Kultura narodowa to złożony układ wartości, symboli, wierzeń postrzegany przez określoną zbiorowość społeczną, jako własny – rodzimy. Powstał on z tradycji i doświadczeń historycznych. Dysponuje kanonem dzieł artystycznych, wiedzy, zasad, których znajomość jest decydująca dla narodu, a przekazywana jest w sztafecie pokoleń. Decyduje ona o ocenie przeszłości, teraźniejszości, stanowi substancję do tworzenia wizji przyszłości. Badany problem w swoim przekazie spełnia wymogi, które są wyznacznikami patriotyzmu: 1. Buduje więzi z krajem ojczystym. 2. Kształtuje postawy prospołeczne. 3. Budzi szacunek dla własnego państwa. 4. Rozbudza tożsamość narodową. 5. Szacunek dla symboli narodowych. 6. Poczucie honoru. 7. Pielęgnuje tradycje historyczne. Rozprawa w istotnej mierze wzbogaca również wiedzę o zmaganiach polskich żołnierzy i oficerów w II wojnie światowej. Pełni ważną funkcję w budowaniu świadomości istoty i skutków wojny. Ponadto w przystępny, prosty sposób, ale niezwykle atrakcyjny biorąc pod uwagę prezentowana treść jest nośnikiem przekazu międzypokoleniowych wartości. Biorąc pod uwagę tematykę rozprawy, zwłaszcza do dzisiaj nieanalizowanych zagadnień uważam,

że jest ona ważna dla naszego społeczeństwa w wymiarze politologicznym i historycznym.

* * *

Autorka za główny cel badawczy uznała próbę odpowiedzi na pytanie: jaką rolę i znaczenie mają grupy rekonstrukcji w polskiej przestrzeni polityczno-społecznej. W związku z tym postawiła hipotezę badawczą dla pisanej dysertacji: sukcesywny rozwój grup rekonstrukcji historycznych w latach 1992-2018 spowodował, iż stały się one istotnym uczestnikiem polskiej sceny politycznej.

Ponadto w pracy postawiono kolejne hipotezy pomocnicze implikujące hipotezę główną: 1. Terminologia dotycząca badań nad ruchem rekonstrukcji historycznej w ujęciu politologicznym wymaga wypracowania aparatu pojęciowego. 2. Grupy rekonstrukcji historycznych są aktywnym uczestnikiem życia społecznego struktur lokalnych. 3. Nowe media są istotnym narzędziem komunikacji grup rekonstrukcji z innymi grupami oraz społeczeństwem.

We wstępie Autorka wyjaśnia, że ze względu na złożoność badanej problematyki, zastosowała kilka metod badawczych. W celu weryfikacji postawionych hipotez zastosowano metody badawcze: systemową, obserwację, behawioralną, ilościową, a także historyczną. I tak w analizie znaczenia grup rekonstrukcji historycznych na niwie politycznej zastosowano ujęcie systemowe, które preferuje traktowanie wyodrębnionych całości, jako połączonych zbiorów pełniących konkretne role i realizujących określone cele.

Ważną dla dysertacji była metoda obserwacji, która jest postrzegana, jako ukierunkowane szukanie faktów za pomocą zmysłów. W ramach metody obserwacji wykorzystano technikę obserwacji uczestniczącej, która umożliwia autorowi pracy aktywny udział w działalności grupy. Polega ona bezpośrednim obserwowaniu i aktywnym uczestniczeniu w działaniach rekonstruktorów historycznych. Stosowano w metodzie również nieformalne wywiady dokumentowane, jako opisy rozmów. Pozwoliło to zapoznać się z poglądami członków grup i ich motywacjami.

Kolejna zastosowana metoda behawioralna definiowana, jako analiza zjawisk politycznych na kanwie obserwacji zachowania ludzi. Jej elementem jest kategoria zachowania politycznego. Zastosowano w pracy również metodę ilościową. Badania ankietowe przeprowadzono w latach 2013-2017 wśród rekonstruktorów historycznych

i ich rodzin. Łącznie przeprowadzono 300 ankiet, zawierających 11 pytań zamkniętych oraz dwa pytania otwarte. Celem badania było ustalenie, kim są rekonstruktorzy historyczni, jakie mają motywacje, czy są aktywni w życiu społeczno-politycznym oraz jakie mają preferencje polityczne. Te badania miały podstawowy wpływ na zweryfikowanie hipotezy głównej. W rozprawie zastosowano również metodę historyczną, na którą w politologii składają się następujące elementy: ujawnianie genezy zjawisk politycznych. Posłużono się również metodą indukcyjną, która umożliwiła analizę faktów dla określenia wniosków końcowych. Metody i techniki badawcze deklarowane przez Autorkę do realizacji postawionego celu badawczego zostały wskazane w sposób prawidłowy i znalazły zastosowanie w procesie badawczym.

* * *

Rozprawa doktorska Pani Patrycji Jarząbek-Krysiak tworzy logiczną i wewnętrznie spójną całość złożoną z 4 rozdziałów: 1) Historia powstania grup rekonstrukcji historycznych w Polsce; 2) Grupy rekonstrukcji historycznych wobec bieżącej polityki państwa polskiego; 3) Poglądy polityczne reprezentowane przez grupy rekonstrukcji historycznych na podstawie Internetu; 4) Działalność wybranych grup rekonstrukcji historycznych w województwie podlaskim. Pracę otwiera Wstęp, a zamykają Zakończenie, Bibliografia, Aneks 1. Fotografie 2. Raport z obserwacji uczestniczącej 3. Regulamin Stowarzyszenia Szwadronu Kawalerii im. 10-go Pułku Ułanów Litewskich 4. Regulamin Grupy Konstrukcji Historycznej 9 Pułku Strzelców Konnych. Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w 2016 roku, Wykaz fotografii, Wykaz tabel, Wykaz wykresów. Całość rozważań poprzedza Wstęp, w którym jednoznacznie określono problem badawczy, cele, hipotezy badawcze oraz strukturę pracy.

* * *

Opiniowana praca ma przemyślany układ, logicznie zbudowany według podejścia problemowo-chronologicznego, jest on adekwatny do badanej problematyki. Strukturę pracy można scharakteryzować jako logiczną, spójną i przejrzystą. Proporcje między rozdziałami dotyczącymi meritum problemu są poprawne i wynikają z prezentowanej

problematyki. Autorka zastosowała adekwatną do poruszanej problematyki metodologię badań. W pracy dokonano interpretacji podstawowych pojęć. Rozprawa charakteryzuje się poprawnością terminologiczną. Precyzja, z którą Autorka podeszła do stosowanych definicji składa się na poprawne sformułowanie myśli.

* * *

Rozprawa składa się z czterech rozdziałów. W rozdziale pierwszym pt. *Historia powstania grup rekonstrukcji historycznych w Polsce*, zaprezentowano rekonstrukcje historyczne, jako działania związane z szeroko rozumianym odtworzeniem wydarzeń historycznych. Mianem rekonstrukcji określa się aktywność, w którym uczestnicy posiadając artefakty, odgrywają szczegółowe wydarzenia z przeszłości. Spotkać można się z określeniami: rekonstrukcja militarna, inscenizacja, bitwa, festiwal historyczny czy widowisko historyczne. Działania odtwórcze można usystematyzować używając różnych kryteriów. Bardzo ważne są badania eksperymentalne prowadzone przez praktyków rekonstrukcji historycznych, które charakteryzują się gruntowną, profesjonalną wiedzą z zakresu historii. Mogą oni weryfikować hipotezy z nauk historycznych w czasie i przestrzeni. Na niwie polskiej przestrzeni naukowej definiowanie pojęcia rekonstrukcji historycznej podejmują: kulturoznawcy, historycy i socjologowie, nadając im charakter interdyscyplinarny. Brak jest natomiast ujęcia politologicznego. Rekonstrukcje historyczne w sferze naukowej to wciąż temat nowy, rzadko badany i analizowany. W tym rozdziale przedstawiono genezę ruchu rekonstruktorskiego oraz typologię grup rekonstrukcji historycznej.

Drugi rozdział pracy pt. *Grupy rekonstrukcji historycznych wobec bieżącej polityki państwa polskiego*. Skoncentrowano się na analizie określenia miejsca grup rekonstrukcji historycznych na polskiej scenie politycznej. Charakteryzowało się to badaniami dotyczącymi roli rekonstrukcji historycznych w środowisku lokalnym, relacjami między grupami rekonstrukcji, a wydarzeniami politycznymi oraz roli pełnionej przez grupy rekonstrukcyjne w strategii obrony narodowej. Uwypuklono współpracę z administracją rządową i samorządową. Podkreślono, że ich działalność realizuje funkcje edukacyjne i wychowawcze w zakresie kreowania polityki historycznej państwa. Z badań prowadzonych przez Autorkę wynika, że blisko 85% rekonstruktorów identyfikowało się z konserwatywnymi preferencjami wyborczymi.

Rozdział trzeci zatytułowany *Poglądy polityczne reprezentowane przez grupy rekonstrukcji historycznych na podstawie Internetu*. Korzystanie z nowych mediów charakteryzuje preferencje polityczne rekonstruktorów. Autorka podjęła próbę analizy dotyczącej udziału grup w środowisku odtwórczym i przekładania się ich świadomości politycznej. Badała czy ruch rekonstrukcyjny może być nowym ruchem politycznym. Istotną kwestią poruszaną jest problem wpływu na politykę historyczną państwa przez rekonstrukcje historyczne. W tym rozdziale uwypuklono problem obecności grup rekonstrukcyjnych w nowych mediach, jako ważnego instrumentu propagowania swoich poglądów w przestrzeni publicznej. Zaliczono do nich Internet, natomiast kluczowe miejsce w pozyskiwaniu informacji odgrywają serwisy społecznościowe, które pełnią rolę źródła informacji i w komunikacji rekonstruktorów między sobą. Należy zauważyć, że media mają pozytywny i negatywny wpływ na społeczeństwo. Niesie to za sobą wiele pozytywnych i negatywnych aspektów. Nowe media, socjal media, PR, portale społecznościowe są wyzwaniem w kształtowaniu opinii publicznej. Wynikiem tego dialogu (wymiany poglądów) między grupami rekonstrukcji z internautami możliwe jest stworzenie profilu zainteresowanych tą działalnością oraz badanie związku grup rekonstrukcji historycznych dotyczące przekonań politycznych członków grup. Okazuje się, że większość grup posiada przekonania narodowe i militarne. Poglądy te są głównie propagowane na Facebooku.

W czwartym rozdziale zaprezentowano *Działalność wybranych grup rekonstrukcji w województwie podlaskim*. Autorka skoncentrowała się na działalności i charakterystyce dwóch grup rekonstrukcji historycznych: 10 Pułku Ułanów Litewskich z Białegostoku i 9 Pułku Strzelców Konnych im. Generała Kazimierza Pułaskiego z Grajewa. W tym rozdziale scharakteryzowano: przykłady tożsamości i aktywności grupy rekonstrukcji historycznej na Podlasiu, oddziaływanie na lokalną społeczność oraz preferencje polityczne, które dominują wśród rekonstruktorów. W tej części pracy przedstawiono wyniki badań Autorki dotyczących istoty mechanizmów działania rekonstruktorów w przestrzeni politycznej. Głównie skupiono się na zbadaniu ich świadomości i preferencji politycznych. Uzupełnieniem badań przedstawionych w końcowym rozdziale, jest aneks zawierający wyniki przeprowadzonych ankiet.

Wartościowym zabiegiem było podsumowanie po kolejnych rozdziałach pracy. Zaprezentowane w nich konkluzje zostały formułowane w sposób przekonywujący. Analizując treść dysertacji można podkreślić erudycję Autorki, znajomość źródeł i literatury.

Rozprawę zamyka zakończenie gdzie znajdziemy kompleksowe wnioski z przeprowadzonej analizy teoretyczno-empirycznej, a także konkluzje potwierdzające postawione hipotezy badawcze. W tej części pracy odniesiono się do sformułowanych wniosków z przeprowadzonych badań w kontekście ich wartości poznawczych i pragmatycznych w ujęciu analizy politologicznej. Podstawowym ustaleniem wynikającym z analizy empirycznej jest stwierdzenie, że grupy rekonstrukcji historycznej są ważnym uczestnikiem życia politycznego i społecznego wspólnot lokalnych. Aspirują do roli ważnego komponentu politycznego środowiska lokalnego.

* * *

Strona formalna rozprawy prezentuje się na ogół korzystnie, język narracji jest precyzyjny. Staranność przygotowania rozprawy pod względem edytorskim dobra. W odniesieniu do aparatu naukowego należy określić, że jest poprawny. Autorka stosuje przypisy zarówno takie, w których odwołuje się do przywołanej literatury, jak i te, w których zamieszczono dodatkowe informacje. Jednak większość przypisów jest zapisana niepoprawnie. Autorka nie potrafiła zapisywać ich zgodnie z wymogami. I tak najczęściej stosuje zapis np. M. Bogacki …błędne zapisy w przypisach nr 3; 16; 23; 26; 47; 49; 50; itd. P.T. Kwiatkowski … przypisy nr 5; 28; itd. E. Tomaszewski … przypisy nr 5; 15; itd. K. Rojek … przypisy 7; 29; 31; itd. M. Szulc … przypisy 19; 31; itd. Sz. Markowski … przypisy 32; 33; 35; 39; itd. T. Szlendak … przypisy 53; 56 w pierwszym rozdziale i 1 (str. 81) w drugim rozdziale. Systematycznie zapisuje się przypisany „Tamże" bez podania strony, np. przypisy 12; 13; 21; 24; 28; 29; itd. w pierwszym rozdziale oraz w drugim rozdziale przypisy 63; 72; itd. Przypisy M. Laskowska nr 18 s. 86 i 87 drugi rozdział – niepoprawne. Problem ten dotyczy całej pracy. Należy to gruntownie poprawić. Bibliografia, a następnie I. ŹRÓDŁA (?) i dalej 1. Akty prawne i dokumenty – gdzie zaprezentowano „Konstytucje i ustawy konstytucyjne". Tam jest jedna Konstytucja i dwie ustawy konstytucyjne – to nie jest poprawny zapis. 2. Encyklopedie, słowniki i leksykony, gdzie mamy dwie encyklopedie, jeden leksykon, a słowniki?! – brak. 3. Zasoby internetowe, czy nie prościej byłoby np. „Strony internetowe"? II. Opracowania 1. Pozycje zwarte, tam zapisano, m.in.: Suma T., Facebook. Daje się poznać, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2010; Współczesna dydaktyka historii. Zarys encyklopedyczny dla nauczycieli i studentów, J. Maternicki, Wydawnictwo Juka, Warszawa 2004 (?). 2. Artykuły naukowe –

gdzie zaprezentowano m.in. Cichocki M.; O potrzebie pamięci i grozie pojednania [w:] Pamięci, jako przedmiot władzy, (red.) P. Kosiewski, Fundacja Batorego 2008 dalej „artykuły" Dudek A., Spory o polską politykę …; Kącka K., Stare i nowe media w dydaktyce … Laskowska M., Nowe media – Nowa etyka?, itd. Wszystkie wymienione i nie wymienione pozycje są rozdziałami w pracach zbiorczych. Artykuły naukowe są prezentowane w wydawnictwach naukowych, np., „Przegląd Politologiczny" kwartalnik nr 1/2019 ISSN…, Wydawnictwo Naukowe INPiD w Poznaniu.

* * *

Praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Nadmienić warto, że podjęta problematyka dysertacji dotycząca grup rekonstrukcji historycznych, jako podmiotu aktywności politycznej, wpisuje się w pionierskie badania tej kwestii w dyscyplinie politologii i dziedzinie nauk społecznych. Autorka samodzielnie przeprowadziła badania dotyczące tego problemu. Z treści dysertacji przebijają się kompetencje autorki, która wykazała się dużą wiedzą na ww. temat. Potwierdziła to podbudowa teoretyczna i źródłowa rozprawy. Pozytywna ocena odnosi się także do umiejętności analitycznych i syntezujących. Umiejętnie prezentuje problemy poprzez własne konkluzje.

Chciałbym również zwrócić uwagę na pewne kwestie, które należałoby poprawić:

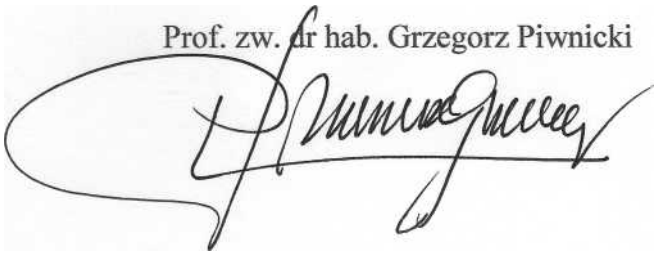
1. Uporządkować przypisy poprawnie.
2. Uporządkować według jednego wzoru bibliografię, np.: 1) Akty prawne, 2) Materiały źródłowe, dokumenty, 3) Encyklopedie, leksykony i inne, 4) Artykuły, 5) Monografie, 6) Strony internetowe.
3. Uporządkować „tzw." fotografie, są one nieczytelne i niekiedy niezrozumiałe dla potencjalnego czytelnika dzieła (w rozdziale czwartym).

* * *

Biorąc pod uwagę mocne i słabsze strony recenzowanej rozprawy doktorskiej stwierdzam, że praca stanowi właściwe rozwiązanie problemu naukowego o istotnej doniosłości grup rekonstrukcji historycznych, jako podmiotu aktywności politycznej, wpisującej się w dyscyplinę nauki o polityce. W sposób wyraźny zdefiniowano temat badawczy zastosowano właściwą metodologię badań, przywołano niezbędne źródła i opracowania naukowe.

Stwierdzam, że praca spełnia wymogi stawiane dysertacją doktorskim. Wnoszę, zatem o przyjęcie ocenionej pracy i dopuszczenie mgr Patrycji Jarząbek-Krysiak do kolejnego etapu w przewodzie doktorskim.

Prof. zw. dr hab. Grzegorz Piwnicki

Wejherowo, w grudniu 2020 r.